

การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพ :
ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำจังหวัดนนทบุรี

Rehabilitation of Inmates' Vocational Training:
A case study of Nonthaburi Provincial Prison

อภิชัย จันทร์สุย*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพในเรือนจำจังหวัดนนทบุรี โดยใช้วิธีการวิจัย 2 วิธี ได้แก่ วิธีวิจัยเอกสารและวิธีวิจัยสนาม ในส่วนของการวิจัยสนามได้ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน จำแนกเป็นข้าราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง จำนวน 5 คน และผู้ต้องขังที่ผ่านการฝึกอบรมวิชาชีพภายในเรือนจำ 5 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพในเรือนจำจังหวัดนนทบุรี มุ่งเน้นให้ผู้ต้องขังเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยมีการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง และการพัฒนาให้มีทักษะและมีความชำนาญในด้านการประกอบอาชีพ จนทำให้สามารถพึ่งพาตนเองและนำไปประกอบอาชีพที่สุจริต และสามารถดูแลครอบครัวหลังได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษออกไปจากเรือนจำ

คำสำคัญ : การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขัง, การฝึกวิชาชีพ, เรือนจำจังหวัด

*นักทฤษฎีวิทยา ระดับปฏิบัติการ เรือนจำจังหวัดนนทบุรี

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the rehabilitation of inmates' vocational training of Nonthaburi Provincial Prison. The research had been conducted using a combination of documentary and field research methods. Structured interview technique was employed in data collection. A sample of 10 key informants comprised of 5 government officials whose duties were relevant to the rehabilitation of inmates' vocational training and 5 inmates who passed through the vocational training. All of them were selected using purposive sampling. The research found that the rehabilitation of inmates' vocational training of Nonthaburi Provincial Prison has focused on inmate-centred development. The rehabilitation includes inmates' behavior and vocational skill development. After they are set free from prison, expectedly, they should be able to apply their trained vocational skills to get the faithful occupations. Not only the inmates should be self-sufficient but also should be able to take care of their family.

Keywords : rehabilitation of inmates, vocational training, provincial prison

บทนำ

ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ให้มีภารกิจเกี่ยวกับการควบคุมดูแลและแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขัง โดยมุ่งพัฒนาให้เป็นองค์กรในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี มีสุขภาพทางกายและจิตใจที่ดีไม่คิดทวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ โดยให้ผู้ต้องขังจะได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพพร้อมทั้งขัดเกลาจิตใจ เพื่อให้สามารถนำวิชาชีพที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการดำรงชีวิตเมื่อได้รับการปล่อยตัวกลับสู่สังคมภายนอกได้อย่างเป็นปกติและสังคมให้การยอมรับ แต่ในขณะเดียวกัน กรมราชทัณฑ์ยังพบกับปัญหาในด้านการบริหารงานภายใน อาทิ ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนผู้ต้องขังมากถึง 300,000 คน ในขณะที่เรือนจำสามารถรับรองผู้ต้องขังได้เพียง 110,000 คน สภาวะดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อการควบคุมและแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขังและยังต้องเผชิญกับปัญหาด้านอัตราค่าจ้างของเจ้าหน้าที่ที่ไม่สอดคล้องกับจำนวนของผู้ต้องขัง รวมไปถึงความคาดหวังของสังคมและประชาชนต่อการยกระดับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในมิติด้านต่างๆให้มีความเทียบเท่ากับมาตรฐานสากล ประกอบกับแผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2555 - 2558 มีอันต้องสิ้นสุดลง ดังนั้นแผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2559 - 2562 จึงมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยยึดแผนการและมีขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นไปเพื่อการปฏิบัติได้จริง ซึ่งเป็นทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์สำคัญที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยที่กรมราชทัณฑ์มุ่งมั่นที่จะใช้แผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและสถาปนาความเชื่อมั่นของงานราชทัณฑ์ที่มีต่อภารกิจ “คืนคนดี มีคุณค่า สู่สังคม” ให้สามารถ

ตอบสนองทั้งต่อการแก้ไขปัญหา ตลอดจนพัฒนาประสิทธิภาพของผู้ต้องขังและการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ในอนาคต

จากการศึกษาผลงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง พบงานวิชาการที่น่าสนใจหลายเรื่อง ดังต่อไปนี้

นันทิ จิตสว่าง (2546, หน้า 1) ได้อธิบายว่า เมื่อมนุษย์มีการกระทำ ความผิดเกิดขึ้น สังคมจะต้องมีมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดการกับผู้ที่กระทำความผิด แต่จะจัดการอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อของคนในแต่ละยุคสมัย แต่ในปัจจุบันความเชื่อได้เปลี่ยนแปลงไป เริ่มมีความเชื่อว่าหากเราปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอย่างไร เขาก็จะออกมาอยู่ในลักษณะนั้น ถ้าเราปฏิบัติต่อเขาอย่างเสีย เขาก็จะออกมาอยู่กับเราอย่างเสีย และคนที่กระทำความผิดก็ไม่ได้เกิดความเกรงกลัวโทษทัณฑ์เสมอไป หากแต่เป็นเพราะความจำเป็น ความถูกกดดันจากสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันมีความเชื่อว่ามนุษย์ที่กระทำความผิดเพราะสิ่งแวดล้อมที่หล่อหลอมและกดดันให้คนหันไปกระทำความผิด มนุษย์ที่ได้รับการหล่อหลอมขัดเกลาจากสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี ขาดโอกาสทางสังคมก็จะหันไปสู่การกระทำที่ผิดซ้ำอีก ดังนั้นการปฏิบัติต่อคนที่กระทำความผิดจึงต้องหันมาให้โอกาสบุคคลเหล่านี้ได้รับการแก้ไขพัฒนาฟื้นฟู ขัดเกลาให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์และเงื่อนไขของสังคมเมื่อพ้นโทษ ภารกิจด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจึงเป็นภารกิจที่สำคัญและจำเป็นในการที่จะให้โอกาสเขากลับเข้าสู่สังคมโดยไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

นันทรัตน์ สายทอง, ปฎิคม วงษ์สุวรรณ, วสันต์ บุญลิขิต, และ ฉัตรพงษ์ สุขแก้ว (2548) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการของผู้ต้องขังในการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น : กรณีศึกษาเฉพาะ เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ผู้ต้องขังมีความต้องการฝึกวิชาชีพควบคู่กับการศึกษาวิชาอื่น อีกทั้งยังต้องการศึกษา

มากที่สุดคือ สายอาชีพ ผู้ต้องขังยังมีความต้องการที่จะได้รับการช่วยเหลือจากกรมราชทัณฑ์ เรื่องความต้องการนำวิชาชีพที่ฝึกอบรมไปประกอบอาชีพเมื่อได้รับการปล่อยตัวหลังพ้นโทษแล้ว ต้องการให้มีการจัดการฝึกอาชีพให้ตรงกับตามความต้องการของตลาดแรงงาน ต้องการให้มีการนำวิทยากรจากภายนอกเข้ามาฝึกวิชาชีพให้ ต้องการให้มีการคุ้มครองสวัสดิภาพในการทำงานเทียบเท่ากับแรงงานภายนอก ต้องการให้กรมราชทัณฑ์ช่วยเหลือด้านเงินทุน ต้องการให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกวิชาชีพ ต้องการให้กรมราชทัณฑ์หางานรองรับเมื่อพ้นโทษ ต้องการให้กรมราชทัณฑ์หาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ ต้องการให้กรมราชทัณฑ์ช่วยเหลือด้านวัตถุดิบและวัสดุ ต้องการระยะเวลาในการฝึกวิชาชีพในแต่ละวันเพิ่มขึ้นและต้องการความช่วยเหลือด้านอื่นๆ ด้วย

จีรภา บัวเผื่อน (2554) ได้ศึกษาความต้องการด้านการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง : กรณีศึกษาเฉพาะ เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ทักษะต่อแนวทางในการพัฒนาการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังในเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร ที่ผู้ต้องขังต้องการฝึกวิชาชีพเนื่องจากทำให้ผู้ต้องขังลดความคิดฟุ้งซ่าน กังวลและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เรือนจำจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขัง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการลงโทษและฝึกนิสัยให้รักงาน ขจัดความคิดฟุ้งซ่านหารายได้เป็นทุนหมุนเวียน และสุดท้ายคือ มีวิชาชีพติดตัวเพื่อนำไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวภายหลังพ้นโทษซึ่งการฝึกอบรมวิชาชีพจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งกับเรือนจำและตัวผู้ต้องขังเองโดยตรง นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะจากกรณีศึกษาไว้เป็น 2 ด้าน คือ ด้านความต้องการฝึกอาชีพของผู้ต้องขัง และด้านแนวทางในการพัฒนาการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง อันได้แก่ ด้านความต้องการฝึกอาชีพของผู้ต้องขัง ควรมีหลักสูตรการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมเพิ่มขึ้นให้ตรงกับ

ความต้องการของผู้ต้องขัง และขยายโอกาสให้ผู้ต้องขังได้รับการฝึกอบรมวิชาชีพ เบ็ดเตล็ด ได้แก่ วิชาชีพด้านการบริการ เช่น อาชีพนวดแผนไทย บริการล้างรถ ร้านอาหาร การบริการเด็กทารกและคนชรา ช่างตัดผม วิชาชีพเฉพาะพื้นที่และการ ทำการตลาดครบวงจร ด้านแนวทางการพัฒนา 1. ควรมีการเตรียมความพร้อมของ ผู้ต้องขังก่อนการขึ้นสู่สังคมด้านวิชาชีพ โดยให้ผู้ต้องขังฝึกวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอเพื่อ พัฒนาทักษะและสร้างความชำนาญในบางวิชาชีพ 2. จัดให้มีการฝึกวิชาชีพระยะสั้นที่ สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้โดยใช้แรงงานตนเองและเป็นวิชาชีพที่ลงทุน น้อย เพื่อให้สามารถนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ 3. ควรมีการจัดหาตลาดแรงงานเพื่อเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ให้ผู้ต้องขังได้รับการฝึกวิชาชีพจัดทำขึ้น เนื่องจากการตลาดเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้เห็นว่าการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังสามารถ ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

สถานีพัฒนาสังคม (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การเตรียมความพร้อมอาชีพให้ผู้ พันโทฯ เพื่ออนาคตที่ดีกว่าเมื่อได้รับอิสรภาพ ผลการศึกษา พบว่า ผู้ต้องขังแต่ละราย สมควรจะได้รับการพัฒนาพฤติกรรมด้วยวิธีการที่มาจากลักษณะพฤติกรรมและการ กระทำความผิด ภูมิหลัง สภาพสังคม ความถนัด ความสามารถพิเศษ หรือบุคลิกของ ผู้ต้องขัง เพื่อจัดให้ผู้ต้องขังไปสู่กระบวนการการพัฒนาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมใน แต่ละราย ในปี พ.ศ. 2558 มีโครงการที่จะส่งเสริมและสร้างอาชีพให้กับผู้ต้องขังใน เรือนจำเพื่อพัฒนาโดยดูจากผลงานของการดำเนินงานที่ผ่านมา ปัญหาอุปสรรคและ ปัจจัยต่างๆซึ่งพบว่าปัจจุบันจำนวนผู้ต้องขังที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำมีจำนวนสูงขึ้นมาก จึงมีศูนย์ฝึกวิชาชีพ 2 ด้าน คือ ศูนย์ฝึกวิชาชีพทางการประกอบอาหารและศูนย์ ฝึกวิชาชีพนวดแผนไทยและพบว่าในปี พ.ศ. 2558 ทางกรมราชทัณฑ์สามารถผลิต ช่างฝีมือที่ได้รับมาตรฐานฝีมือแรงงานรุ่นแรก ในปีนี้จำนวน 3,000 คนและ

ตั้งเป้าหมายว่าปี พ.ศ. 2559 จะเพิ่มจำนวนขึ้น 6,000 คน ส่วนในด้านอื่นๆ นอกจาก การฝึกวิชาชีพที่เป็นในเชิงการผลิตต่างๆแล้ว กรมราชทัณฑ์ได้ประสานงานกับ บริษัทเอกชนเพื่อให้มีการจ้างงานผู้ต้องขังเนื่องจากผู้ต้องขังมีจำนวนมาก ในขณะที่ ทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิงได้ประสานงานกับบริษัทเอกชน เพื่อให้ผู้ต้องขังเป็น พนักงาน Call Center ซึ่งผู้ต้องขังจะทำงานรับจ้างในเรือนจำและมีรายได้หรือปันผล ที่ผู้ต้องขังได้รับมีปริมาณพอสมควร

การประชุมวิชาการระดับชาติ ม.อ.ตรัง วิจัยประจำปี (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาโครงการวิชาชีพของผู้ต้องขังในเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง จังหวัดเพชรบุรี: กรณีศึกษา เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง ผลการวิจัยพบว่า เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งมี วัตถุประสงค์เพื่อฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังที่ใกล้จะพ้นโทษและเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวกลับสู่สังคม โดยมีขั้นตอนของการฝึกวิชาชีพซึ่งเป็นไปตาม นโยบายของกรมราชทัณฑ์ โดยผู้ต้องขังที่ผ่านการคัดเลือกเข้ามาจะต้องมีความ ประพฤติดี เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งมีรูปแบบของการบริหารที่เป็นจุดเด่นคือ เป็น เรือนจำที่ไม่มีลวดหนามเป็นถนนทั้ง 4 ด้าน ซึ่งผู้ต้องขังสามารถหลบหนีได้ อีกทั้งยัง ไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลแต่ที่นี้จะมีแรงจูงใจที่ทำให้ผู้ต้องขังไม่หลบหนีและผลผลิตที่ได้จาก การฝึกวิชาชีพที่เห็นได้ชัดก็คือ บ้านดิน ในส่วนของตัวโครงการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังใน เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งจังหวัดเพชรบุรี จากการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังซึ่งการจะเข้าร่วม โครงการจะต้องมาสมัครด้วยตนเองและผ่านเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนดจะต้องเป็นโทษ ครั้งแรก ทั้งนี้ผู้ต้องขังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมา ปรับใช้ในการฝึกวิชาชีพ คือการอยู่แบบพึ่งพาตัวเองได้ ปลูกผักไว้กินเอง ไม่ จำเป็นต้องซื้ออะไร อีกทั้งรู้จักในความพอประมาณในการทำอะไรต่างๆ อีกทั้งทาง เรือนจำยังเปิดให้มีการเยี่ยมญาติของผู้ต้องขังโดยที่ภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมาย

สามารถมานอนได้ เดือนละ 1 ครั้ง ญาติมาเยี่ยมได้อาทิตย์ละ 2 วันและทางเรือนจำได้เปิดให้บุคคลภายนอกหรือประชาชนที่สนใจเข้าเยี่ยมชมกิจการของทางเรือนจำโดยสามารถมาเที่ยวได้ตลอดเวลา ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้ต้องขังที่เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้งจะใช้ความสัมพันธ์แบบญาติพี่น้องและหลังจากการพ้นโทษทางเรือนจำจะมีการแนะนำการทำงานในอนาคตให้แก่ผู้ต้องขัง โดยจะมีหน่วยงานภายนอกและกรมสังคมสงเคราะห์เข้ามาแนะนำ สามารถนำความรู้จากการฝึกวิชาชีพในเรือนจำไปทำเป็นอาชีพได้จริง

จากข้อมูลรวมทั้งผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการพัฒนาผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพ โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัยเฉพาะกรณีเรือนจำจังหวัดนนทบุรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพในเรือนจำจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพในเรือนจำจังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพในเรือนจำจังหวัดนนทบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการวิจัย 2 วิธี ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 แผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์ ปี 2559-2562 แผนปฏิบัติการเรือนจำจังหวัดนนทบุรี ปี 2560-2562 และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง

2. การวิจัยสนาม (Field research) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or Formal interview)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (Population) ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของเรือนจำจังหวัดนนทบุรีที่เกี่ยวข้องกับการฝึกวิชาชีพและผู้ต้องขังที่ได้ผ่านการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพภายในเรือนจำ

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดคุณลักษณะของประชากรที่ต้องการศึกษา จึงใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน 10 คน โดยพิจารณาจากคุณสมบัติ ดังนี้

1. ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง
2. หัวหน้าฝ่ายฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง
3. หัวหน้างานฝึกวิชาชีพและงานพัสดุ
4. หัวหน้างานการเงินและบัญชีฝ่ายฝึกวิชาชีพ
5. หัวหน้าหน่วยงานช่างไม้และโลหะ
6. ผู้ต้องขังที่ผ่านการฝึกอบรมวิชาชีพภายในเรือนจำ จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนของกรณีศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือแบบเป็นทางการ (Structured or Formal interview) ลักษณะของการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและการเรียงลำดับคำถามที่แน่นอน จะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ใช้คำถามเดียวกัน

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยคำถามแบบปลายเปิด จำนวน 4 ข้อ คำถามทุกข้อมีประเด็นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ และนำไปเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบและขอคำปรึกษาแนะนำ หลังจากนั้นได้นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป โดยการรวบรวมเอกสารซึ่งเป็นข้อมูลที่มีการบันทึกไว้แล้วโดยผู้อื่น ได้แก่

1.1 หนังสือทั่วไป ได้แก่ ตำรา คู่มือ เอกสารประกอบการบรรยาย รวมถึงเอกสารทางวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ ที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้

1.2 งานวิจัย เป็นงานวิจัยของผู้อื่นที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้

1.3 เอกสารทางราชการ เป็นเอกสารที่ส่วนราชการจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติ เช่น นโยบาย กฎระเบียบ พระราชบัญญัติ คู่มือปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้

2. วิธีการเก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกไว้เป็นรายบุคคล ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคน เกี่ยวกับวัน-เวลา และสถานที่ของการสัมภาษณ์เป็นการล่วงหน้า พร้อมทั้งได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ทราบคร่าวๆ และก่อนสัมภาษณ์ทุกครั้งจะขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการจัดบันทึกการสนทนาและใช้เครื่องบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นตามข้อคำถาม เพื่อให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละคนตอบคำถามในแต่ละประเด็นว่าอย่างไร ต่อจากนั้นจึงใช้วิธีการ “ตีความ” ตามหลักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อหา “ความหมาย” ของคำตอบของผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละคน แล้วนำมาเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างของ “ความหมาย” ของคำตอบเหล่านั้น

2. สรุปผลการวิจัยตาม “ความหมาย” ของคำตอบที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด โดยแยกเป็นประเด็นๆตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

3. นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการอภิปรายผลในแต่ละประเด็นของผลการวิจัยที่ค้นพบ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจุบันเรือนจำจังหวัดนนทบุรีมีผู้ต้องขัง 2,512 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 16 ตุลาคม 2560) เรือนจำจังหวัดนนทบุรีมีเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 70 คน (ข้อมูลแผนปฏิบัติ

การเรือนจำจังหวัดนนทบุรี ระยะ 3 ปี พ.ศ.2560-2562)

การฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดนนทบุรีมุ่งประเด็นไปที่การพัฒนามนุษย์โดยให้มนุษย์เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาที่แท้จริงและยั่งยืน อันเนื่องมาจากมนุษย์เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาทุกสิ่ง เพราะฉะนั้นการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังในเรือนจำ จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังหลังพ้นโทษปล่อยตัวคืนกลับสู่สังคม ทั้งนี้ผู้ต้องขังยังสามารถนำวิชาชีพที่ได้เรียนรู้ ฝึกฝน ในเรือนจำจนเกิดเป็นทักษะในการนำไปประกอบอาชีพที่แท้จริงได้หลังพ้นโทษ กล่าวคือ สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยมีความรู้ในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวอันเป็นเหตุให้ไม่เกิดความคิดที่จะหันไปกระทำความผิดซ้ำอีก อีกทั้งยังส่งผลไปในทิศทางที่ดีต่อภาพลักษณ์ขององค์การ กรมราชทัณฑ์ สังคมและประเทศชาติ หลักการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในเรือนจำจึงมีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะเมื่อมนุษย์ได้รับการพัฒนาเรียนรู้ ปลุกฝังทัศนคติที่ดีแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ในต่อไป

ทั้งนี้การฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดนนทบุรีนั้น เป็นไปเพื่อความสอดคล้องกับทิศทางของแผนปฏิบัติการราชการ กรมราชทัณฑ์ (อ้างอิงในแผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์ปีพ.ศ. 2559-2562, 2559, หน้า 52) ที่ได้ยึดหลักนโยบาย “5 ก้าวอย่างแห่งการเปลี่ยนแปลงราชทัณฑ์” ในนโยบายก้าวอย่างที่ 5 คือ การสร้างการยอมรับจากสังคม การติดตามผู้ต้องขังที่พ้นโทษไปแล้วสามารถนำวิชาชีพที่ได้รับการเรียนรู้ ฝึกฝนภายในเรือนจำไปประกอบอาชีพที่สุจริต มีรายได้ที่มั่นคง มีครอบครัวที่อบอุ่น ภายใต้โครงการ “ผลิตผลคนดี” (ซึ่งเป็นผลจากการฝึกวิชาชีพต่างๆก่อนพ้นโทษ) ให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการเรือนจำจังหวัดนนทบุรี

ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2560 – 2562) ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 : พัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง เพื่อคืนคนดีสู่สังคม กลยุทธ์หลักที่ 1). การพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังและ 2). การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังตามความเหมาะสมกับผู้ต้องขัง โดยการดำเนินการอยู่บนพื้นฐานตามความเหมาะสมกับผู้ต้องขัง เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับบริบทของสภาพแวดล้อม ชุมชน สังคม และมีการประสานความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ต้องขัง ผู้นำชุมชน ชุมชน และภาคีความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาสมรรถภาพด้านวิชาชีพของผู้ต้องขังในเรือนจำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้กระบวนการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังเพื่อคืนคนดีสู่สังคมอย่างเป็นรูปธรรม

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นต่างๆ 3 ประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพในเรือนจำจังหวัดนนทบุรี พบว่า

- 1) กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพในเรือนจำจังหวัดนนทบุรี เน้นการให้ผู้ต้องขังเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาซึ่งมีการพัฒนาตนเองและหลักการพัฒนาการประกอบอาชีพตามหลักการของนโยบายกรมราชทัณฑ์ที่ให้ผู้ต้องขังสามารถพึ่งพาตนเองได้เมื่อพ้นโทษกลับคืนสู่สังคมโดยไม่คิดหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ
- 2) กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพในเรือนจำจังหวัดนนทบุรี เน้นการฝึกฝนทักษะด้านการประกอบอาชีพให้กับผู้ต้องขังและควบคู่ไปกับการพัฒนาพหุตินิสัยเป็นหลักและโครงการทุกโครงการเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ต้องขังในทุกขั้นตอนและกระบวนการพัฒนาพหุตินิสัยเพื่อสนองนโยบาย 5 ก้าว่าง

“คืนคนดี มีคุณค่า สู่อสังคัม” ของกรมราชทัณฑ์ให้เกิดประสิทธิผล

3) กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพในเรือนจำ จังหวัดนนทบุรีทุกๆโครงการที่จัดฝึกอบรมมุ่งเน้นให้ผู้ต้องขังเกิดการพัฒนาสมรรถภาพและสามารถพึ่งพาด้วยตนเองได้ รู้จักกฎระเบียบ วินัยและการประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคมและสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างปกติ

4) สร้างมาตรฐานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้เป็นไปตามหลักมาตรฐานสากลและสร้างความเชื่อมั่นให้กับชุมชน สังคมและประเทศชาติ ที่ยังมีทัศนคติและยึดติดกับคำว่า “คนคุก” ที่ฟังดูเหมือนเป็นสิ่งเลวร้ายและเป็นตราบาปของผู้ที่เคยเป็นผู้ต้องขัง ให้เกิดการยอมรับและเปิดโอกาสให้กลับเข้าสู่สังคัมและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข

ประเด็นที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพในเรือนจำจังหวัดนนทบุรี พบว่า

1) ปัญหาด้านสถานที่สำหรับใช้ในการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังภายในเรือนจำจังหวัดนนทบุรีที่มีขอบเขตพื้นที่จำกัด

2) ปัญหาด้านการขาดแคลนวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังที่มีข้อจำกัดหลายประการ

3) ปัญหาด้านเวลาของการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังภายในเรือนจำกับเวลาของวิทยากรไม่สัมพันธ์กัน อันเนื่องมาจากตารางเวลาของการทำกิจวัตรประจำวันภายในเรือนจำของผู้ต้องขังจะมีความเร่งรีบมากกว่าเวลาปกติของสังคัมภายนอก

4) ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการสอนและฝึกอบรมวิชาชีพไม่

เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขังที่เข้ารับการศึกษา

5) ปัญหาด้านผู้ต้องขังมีความสนใจในการเข้ารับการศึกษาวิชาชีพน้อย และผู้ต้องขังแต่ละคนมีวุฒิภาวะไม่เท่าเทียมกันประกอบผู้ต้องขังบางคนมีความอดทนน้อยและมีพฤติกรรมที่ไม่สู้ต่อความยากลำบากในการศึกษาวิชาชีพ

6) ปัญหาด้านกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับของทางเรือนจำที่เป็นข้อจำกัดและอุปสรรคต่อการจัดฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดนนทบุรี

ประเด็นที่ 3 แนวทางการพัฒนาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพในเรือนจำจังหวัดนนทบุรี พบว่า

1) กำหนดและคัดเลือกผู้ต้องขังที่ผ่านตามหลักเกณฑ์เข้ารับการศึกษา และกำหนดจำนวนผู้ต้องขังในการเข้ารับการศึกษาให้มีความเหมาะสมในแต่ละหลักสูตรวิชาชีพเพื่อให้เหมาะสมและมีความสอดคล้องกับปัจจัยทางด้านขอบเขตของสถานที่ ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังมากยิ่งขึ้น

2) ประสานขอความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และสังคม เพื่อติดต่อขอวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาชีพนั้นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขัง ตลอดจนทำการทดสอบประเมินผล และมอบใบประกาศนียบัตรจากหน่วยงานนั้นๆ เพื่อเป็นการรับรองมาตรฐานทางการฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังภายในเรือนจำ

3) ขยายเวลาในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมวิชาชีพของผู้ต้องขังภายในเรือนจำ และดำเนินการเปิดอบรมการวิชาชีพในสาขาใหม่ๆที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานเพื่อเป็นทางเลือกของผู้ต้องขัง และควรฝึกอบรมวิชาชีพอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพื่อเป็นการทบทวนความรู้และเพิ่มทักษะในด้านวิชาชีพให้กับ

ผู้ต้องขังให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น

4) คัดเลือกผู้ต้องขังที่มีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์ในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพและจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่เหมาะสมในแต่ละรุ่นและสาขาวิชาชีพ เพื่อความสะดวกและเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกวิชาชีพ

5) พัฒนาหลักสูตรในการฝึกอบรมวิชาชีพให้มีความสอดคล้องกับความต้องการตลาดแรงงานและปรับเปลี่ยนกฎระเบียบของทางเรือนจำบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง เพื่อให้การฝึกวิชาชีพมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเกิดผลสำเร็จ

6) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของการฝึกอบรมวิชาชีพผู้ต้องขังอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอรวมถึงการรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้บัญชาการพบทุกครั้งเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

7) สร้างแรงจูงใจโดยการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ในด้านการฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังโดยการส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีรายได้จากการเข้ารับการฝึกวิชาชีพและเก็บสะสมเป็นเงินออมโดยการนำเข้าบัญชีของผู้ต้องขังเพื่อใช้เป็นเงินทุนในการนำไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษได้

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพเพื่อคืนคนดีสู่สังคมจะมุ่งเน้นให้ผู้ต้องขังเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มีการพัฒนาตนเองในด้านพฤติกรรมและพัฒนาทักษะทางด้านวิชาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของ ชลิตา ศรมณี (2560) ได้กล่าวสรุปว่า มนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาก็เพราะการพัฒนาทุก

ด้านจะทำให้ได้ก็ต่อเมื่อมีมนุษย์เป็นตัวจัดการการพัฒนา กระบวนการพัฒนาจะมุ่งเน้นด้านการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังเป็นหลักและยังมีการพัฒนาให้ผู้ต้องขังมีความรับผิดชอบ และสามารถพึ่งพาตนเองได้ขยายผลไปสู่ชุมชน สังคม ประเทศชาติ สอดคล้องกับแนวคิดของ นัทธี จิตสว่าง ในโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (อ้างถึงใน นัทธี จิตสว่าง, 2546) ได้กล่าวสรุปว่า ผู้กระทำความผิดคือ มนุษย์ที่ควรได้รับการพัฒนาแก้ไข หากเราปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอย่างไร เราจะออกมาอยู่กับเราในลักษณะนั้น ถ้าเราปฏิบัติกับผู้ต้องขังอย่างเสีย ผู้ต้องขังก็จะออกมาอยู่กับสังคมอย่างเสีย และคนทำผิดก็ไม่ได้เกิดความเกรงกลัวต่อโทษทัณฑ์เสมอไป ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการอาชญากรรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2559 – 2562 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเพื่อ “คืนคนดีสู่สังคม” ได้กล่าวสรุปว่า ผู้ต้องขังหรือผู้กระทำความผิดคือมนุษย์ที่ควรได้รับการแก้ไขพฤตินิสัย ปรับเปลี่ยนวิธีคิดและพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด เพื่อพัฒนาศักยภาพตลอดจนสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคมให้สามารถอยู่ในสังคมได้เมื่อพ้นโทษแล้วมีอาชีพที่สุจริตและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในขณะที่เดียวกันผู้ต้องขังดังกล่าวนับเป็นแรงกำลังมหาศาลที่สามารถแปรเปลี่ยนพลังและใช้ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ ส่วนในด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพในเรือนจำจังหวัดนนทบุรี มีดังนี้

1. ปัญหาด้านสถานที่ในการฝึกอบรมด้านวิชาชีพของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดนนทบุรีที่มีขอบเขตพื้นที่จำกัดต่อภาคการปฏิบัติ ทำให้วิทยากรไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทรัตน์ สายทอง, ปฎิคม วงษ์สุวรรณ, วสันต์ บุญลิขิต, ฉัตรพงษ์ สุขเกื้อ (2548) ได้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคด้านความต้องการของผู้ต้องขังในการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น: ศึกษากรณี

เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยสรุปว่า ปัญหาและอุปสรรคในการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังในเรือนจำส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ในการฝึกวิชาชีพคือ ผู้ต้องขังมีจำนวนมากแต่สถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการฝึกและปัญหาเกี่ยวกับการระบายอากาศไม่มีประสิทธิภาพ ร้อยละ 58.60 ความแออัด ร้อยละ 40.20 ตามลำดับ เมื่อสถานที่คับแคบและมีความแออัดไม่สามารถขยายหรือปรับปรุงพื้นที่ได้ จึงทำให้การปฏิบัติงานด้านการฝึกอบรมวิชาชีพผู้ต้องขังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2) ปัญหาด้านการขาดแคลนวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการเข้ามาฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังในเรือนจำที่มีข้อจำกัดหลายประการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทรัตน์ สายทอง, ปฎิคม วงษ์สุวรรณ, วสันต์ บุญลิขิต, ฉัตรพงษ์ สุขเกื้อ (2548) ได้ศึกษา ปัญหาและอุปสรรคด้านความต้องการของผู้ต้องขังในการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น: ศึกษากรณี เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยสรุปว่า ปัญหาและอุปสรรคในการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังในเรือนจำ มีความเกี่ยวข้องกับครูฝึกหรือวิทยากรที่เข้ามาฝึกอบรม ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความชำนาญ ร้อยละ 58.90 จำนวนครูฝึกสอนวิทยากรไม่เพียงพอ ร้อยละ 41.10 ตามลำดับ

3) ปัญหาด้านระยะเวลาของการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังภายในเรือนจำกับเวลาของวิทยากรไม่สัมพันธ์กัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ถวิล คันธอุทิศ (2550) ได้ศึกษา ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังหญิง ศึกษากรณี : ทักษสถานหญิงกลาง ผลวิจัยสรุปว่า ปัญหาของการกำหนดสาขาอาชีพและระบบเวลาดำเนินงานไม่สอดคล้องกับการฝึกวิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง บางสาขาอาชีพใช้ระยะเวลาในการฝึกวิชาชีพที่สั้นเกินไป ส่งผลกระทบทำให้ผู้ต้องขังไม่สามารถเรียนรู้กระบวนการได้อย่างไม่เต็มที่

4) ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบการศึกษาฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขังที่เข้ารับการศึกษาฝึกอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทรัตน์ สายทอง, ปฎิคม วงษ์สุวรรณ, วสันต์ บุญลิขิตฉัตรพงษ์ สุขเกื้อ (2548) ได้ศึกษา ปัญหาและอุปสรรคด้านความต้องการของผู้ต้องขังในการฝึกอบรมวิชาชีพ หลักสูตรระยะสั้น: ศึกษากรณี เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยสรุปว่าการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือในการฝึกอบรมวิชาชีพมีไม่เพียงพอ ร้อยละ 78.90 และเครื่องมือที่ล้าสมัย ร้อยละ 21.10 ตามลำดับ จึงส่งผลให้การฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

5) ปัญหาด้านผู้ต้องขังมีความใส่ใจในการเข้ารับฝึกอบรมวิชาชีพน้อยและผู้ต้องขังแต่ละคนมีวุฒิภาวะไม่เท่าเทียมกัน ประกอบกับผู้ต้องขังบางคนมีความอดทนน้อยและมีพฤติกรรมที่ไม่สู้ต่อความยากลำบากในการฝึกวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จีรภา บัวเผื่อน (2554) ได้ศึกษา ความต้องการด้านการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง : กรณีศึกษา เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปว่า ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขัง ด้านอายุ ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และประเภทของคดีมีความไม่สัมพันธ์กันในการฝึกวิชาชีพบางประเภท ส่งผลให้มีความใส่ใจในการเรียนรู้ฝึกอบรมวิชาชีพต่างกัน

6) ปัญหาด้านกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับของกรมราชทัณฑ์ เรือนจำ และทัณฑสถานที่เป็นข้อจำกัดต่อปัญหาและอุปสรรคในการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังในเรือนจำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ การประชุมวิชาการระดับชาติ ม.อ. ตรัง (2559) ศึกษากรณี : เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยสรุปว่า ด้วยกฎระเบียบและข้อบังคับของทางเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง จังหวัดเพชรบุรี ส่งผล

ให้ไม่สามารถพัฒนาผู้ต้องขังได้อย่างเต็มประสิทธิภาพเพราะบางครั้งการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังในเรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง จำเป็นจะต้องให้ผู้ต้องขังสามารถออกไปทำงานสาธารณะประโยชน์ต่อชุมชนและส่วนรวมได้ แต่ทั้งนี้อำนาจการตัดสินใจดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับผู้บัญชาการเรือนจำแม้บางครั้งจะขัดต่อระเบียบของกรมราชทัณฑ์ก็ตาม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ สรุปว่า กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพในเรือนจำจังหวัดนนทบุรี ทุกๆโครงการที่ดำเนินการมุ่งเน้นที่จะพัฒนาศักยภาพของผู้ต้องขังในเรือนจำให้สูงขึ้น เพื่อให้ผู้ต้องขังมี ระเบียบวินัยและพฤติกรรมที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ อีกทั้งยังได้รับความรู้จากการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพในเรือนจำและต่อยอดไปสู่ความต้องการให้ผู้ต้องขังออกไปประกอบอาชีพที่สุจริตและอยู่ร่วมกับสังคมได้ภายหลังพ้นโทษ โดยไม่คิดหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีกอันจะส่งผลดีให้กับ ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไปในอนาคต ส่วนด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เกิดจากปัจจัยด้าน สถานที่ ขาดแคลนวิทยากรผู้ให้ความรู้ ระยะเวลาในการฝึกอบรม วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการใช้ฝึกวิชาชีพไม่พอเพียง ปัญหาด้านวุฒิภาวะของผู้ต้องขังไม่เท่าเทียมกันและไม่รู้ต่อความยากลำบาก ปัญหาด้านกฎระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับเรือนจำ ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาผู้ต้องขังด้านการฝึกวิชาชีพในเรือนจำจังหวัดนนทบุรีนั้น ควรเริ่มจากการจำแนกผู้ต้องขังที่มีประสิทธิภาพ ผ่านเกณฑ์ข้อกำหนดในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อให้สอดคล้องกับปัจจัยด้านขอบเขตสถานที่ ระยะเวลา วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพและควมใส่ใจของผู้ต้องขังในด้านการฝึกอบรมวิชาชีพ ทั้งนี้ควรมีการสนับสนุนให้ภาครัฐและภาคเอกชนเกิดการจ้างงานผู้ต้องขังในเรือนจำ เพื่อให้

ผู้ต้องขังมีรายได้จากการทำงานและเก็บเป็นเงินออมเข้าบัญชี เพื่อที่จะได้นำเงินจำนวนดังกล่าวไปใช้ในการสร้างอาชีพหลังพ้นโทษได้ อีกทั้งควรดำเนินการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังโดยมุ่งเน้นการฝึกอบรมวิชาชีพในสาขาต่างๆที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานภายนอก เพื่อให้การฝึกอบรมวิชาชีพในเรือนจำเกิดประโยชน์สูงสุดและผู้ต้องขังสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริงหลังพ้นโทษ

เอกสารอ้างอิง

- จรีภา บัวเผื่อน. (2554). *ความต้องการด้านการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง: กรณีศึกษาเฉพาะ เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชลิตา ศรมณี. (2560). *เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.
- ถวิล คันธอุลิต. (2550). *ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังหญิง: กรณีศึกษาเฉพาะทัณฑสถานหญิงกลาง*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นันทรัตน์ สายทอง, ปฎิคม วงษ์สุวรรณ, วสันต์ บุญลิขิต, ฉัตรพงษ์ สุขเกื้อ. (2548). *ความต้องการของผู้ต้องขังในการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น: กรณีศึกษาเฉพาะ เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์โครงการทุนอุดหนุนงานวิจัยประจำปี, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

นัทธี จิตสว่าง. (2554). *โปรแกรมการแก้ไขพื้นที่ฟื้นฟูผู้กระทำความผิด* (พิมพ์ครั้งที่ 1).

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พัฒนพงศ์การพิมพ์.

แผนปฏิบัติการราชการ กรมราชทัณฑ์. (2559 - 2562). (ม.ป.ป.). นนทบุรี: ผู้แต่ง

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2559). *การประชุมวิชาการระดับชาติ ม.อ.ตรัง*. วิจัย

ประจำปี 2559. ค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2560. จาก

<http://www.rdi.rmutsb.ac.th>

สถานีพัฒนาสังคม. (2558). *เตรียมพร้อมอาชีพให้ผู้พ้นโทษเพื่ออนาคตที่ดีกว่าเมื่อ*

ได้รับอิสรภาพ. ค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2560. จาก

<http://www.senate.go.th/w3c/senate/picture/.../File144652>

[2656.doc](#)